СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 129. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 4. червня, 1929. VOL. XXXVII. No. 129. Jersey City, N. J., Tuesday, June 4, 1929. THREE CENTS.

ФАРМЕРСЬКА КРІЗА СПИНЮЄ УХВАЛУ НОВОЇ ТАРИФИ

СЕНАТОРИ ПОПИРАЮТЬ ДАЛІ ЕКСПОРТОВІ ДОВЖНІ КВИТИ ЯК ОДИНОКИЙ ВИХІД З ФАРМЕРСЬКОЇ КАТАСТРОФИ. ПОСЛИ И СЕНАТОРИ НЕ ПІДУТЬ НА ВАКАЦІЇ, ДОКИ НЕ ЗАРАДЯТЬ ЛИХОВИ.

ВАШИНҐТОН, 3. червня. — Над конґресом зависли чорні хмари зприводу такого великого спаду цін пшениці. Обраховують, що фармери стратили вже тепер пів міліярда долярів. Це потягне за собою нові банкротства фармерів. Законопроєкт нової цлової тарифи фармерам на ділі нічого не поможе, а спричинить тільки подорожіння рільничих машин і инших знарядів та продуктів, потрібних для фармера.

Прихильники експортових облігацій агітують тепер з ще більшою силою за своїм пляном, бо твердять, що ті облігації являються тепер одиноким ратунком для фармерів. При їх допомозі міг би фармер випродати свою збіжеву надвишку й уникнути цілковитої фармерської катастрофи, яка є немичуча і якій, якщо вона прийде, не поможе вже ніяка ратункова акція.

Супроти фармерської кризи можна надіятися, що закон про допомогу фармерам буде вкоротці ухвалений. Фармерська Федеральна Рада увійде в життя і, як кажуть, призначить відразу $100,000,000 на негайну допомогу фармерам. На чолі ради стоятиме Генри Робинсон, банкир і адвокат з Лос Енджелес, близький приятель президента Гувера.

ПРОВІРЮЄ БАНКОВІ ОШУСТВА.

НЮ ЙОРК, 3, червня. — Сьогодня вернув з вакацій ґовернор Френклин Д. Рузвелт. Ґовернор заявив, що першим його завданням буде переведення доходжень над Стейтовим Банковим Департаментом, з яким звязані спроневірення, котрих допустився президент банку „Ди Сіті Трост Компані".

ВБИВСТВО Й САМОВБИВСТВО З ЗАЗДРОСТИ.

МУРЕСТАВН, Ню Джерзи, 3. червня. — В домі адвоката Джана Вилсона знайшли в кімнаті двоє осіб смертельно ранених. Були ними 25-літні: Мисс Рут Вилсон і Горес Робертс. Обоє ранені померли в короткім часі. Обоє покінчили каледжі й походили з старих і добрих родин. Горес Робертс любився від літ в Мисс Вилсон. Перед двома роками Мисс Вилсон звернула йому заручиновий перстень, а потім ходили обоє разом як приятелі. Всі були того переконання, що вони таки поберуться. Та Мисс Вилсон почала фліртувати з другим хлопцем. Це довело Робертса до того, що він пострілив Мисс Вилсон і себе.

ПОКАЗУЮТЬСЯ ЛЕДЯНІ ГОРИ.

НЮ ЙОРК, 3. червня. — Вилієм Ґеммель, капітан „Камеронії", подає, що бачив на північнім Атлянтику великі ледяні гори, які підходили до корабля так, що треба було зменшити скорість плавби до 3 і пів милі на годину.

МЕКСИКО ОЖИДАЄ ПОВОРОТУ ЕПИСКОПІВ.

МЕКСИКО СИТІ, 3. червня. — З офіціяльних жерел доносять, що треба надіятися скорого покінчення конфлікту держави з католицькою церквою, бо епископи, які перебувають за границями Мексика, вже вертають до краю. Між иншими вертає архиепископ Руїз, призначений папою апостольським делеґатом для Мексика.

ДЕМОКРАТИ ГОРОЮ В КЕНТОКИ.

КОРИСТАЮТЬ З ФАРМЕРСЬКОЇ КРІЗИ.

ВАШИНҐТОН, 3. червня. — При спеціяльних виборах до конґресу в третім окрузі в стейті Кентоки побідив демократичний кандидат Джан В. Мур. В листопаді минулого року зібрали републиканці при виборах величезну більшість, а тепер републиканський кандидат провалився. Як причину подають це, що републиканська адміністрація не додержує тих зобовязань, які проголосила при виборах. Заважила тут головно безрадність уряду супроти тої катастрофи, перед якою стоять тепер американські фармери.

ФОРД І ЕДИСОН ПРОТИ АЛЬКОГОЛЮ.

НЮ ЙОРК, 3. червня. — Форд і Едисон та кількадесять инших визначних осіб підписали відозву, в якій взиваеться американських горожан до осуду тих людей, що не повинуються законам і піддержують торговлю алькоголічними напитками.

ВЕРТЯТЬ ЗА НАФТОЮ ПІД ЦЕРКВОЮ.

МЕКСИКО СИТІ, 3. червня.—Під національною катедрою, яка являється найбільшою святинею в Мексику, будуть шукати за нафтою, щоби попасти на головне жерело нафти, яке має плисти під катедрою.

ОСТОРОГА ДЛЯ ПОЛІСМЕНІВ.

НЮ ЙОРК, 3. червня. — Міський урядовець Бушель заявив полісменови Т. М. Листонови, що на будуче запхає до Синг Синг тих полісменів, які побивають арештованих, і не повірить більше тим небилицям, що арештовані побивають полісменів, а полісмени тільки себе обороняють. Бо звичайно стають перед судом арештовані побиті і з синяками, а полісмени здорові як дуби і без знаків побиття.

У ШПИТАЛЯХ ДАЮТЬ ПОГАНЕ МЯСО.

НЮ ЙОРК, 3. червня. — Вилієм Буллок, директор від міських справ нюйорського окружного републиканського комітету, ствердив, що в нюйорських шпиталях подають хорим мясо з Куби, яке відоме зі своєї поганої якости. Такого мяса спроваджено від кінця січня до кінця мая 1,320,000 фунтів.

УВЯЗНИЛИ РЕДАКТОРА.

З Ляйпціґу (Німеччина), доносять, що редактор комуністичної ґазети „Роте Фане", Шредер, засуджений на 1 рік вязниці та на кару 100 золотих марок. Судили його як державного зрадника, бо він у своїй ґазеті закликав до повалення істнуючого в Німеччині републиканського ладу та установлення диктатури пролетаріяту.

НАУКА ДОПОМОЖЕ ФАРМЕРАМ.

С. Л. Ґутлинґ, декан Народної Фармерської Школи, підніс у своїм викладі, що фармерів не виратує конґрес, а тільки наука, яка навчить їх господарити більш видатно й економічно.

ВБИВ 4-ЛІТНЮ ДИТИНУ.

Микола Остафійчук з Ясенова Горішнього, пов. Косів, ударом топора вбив чотиролітню дитину Параски Данилюк з пімсти за це, що Параска перед судом вказала на нього як батька.

ПРОЦЕСИ.

В Чорткові скінчився процес проти інж. Чуловського і тов. під замітом шпіонажі в користь Радянського Союзу. Інж. Чуловський засуджений на 12 літ, Ол. Ґелечук і його брат Антін по 5 літ, Т. Безкоровайний, ґімназійний учень із Устечка, на 3 роки, Р. Таляґа, приватний урядовець, на 2 роки і Й. Фідерер зі Станиславова на 11 місяців. Чотирох обвинувачених увільнено.

УСПІХ НАШОГО МАЛЯРЯ.

В Парижі, в будинку „Ґран Пале", 30. квітня президент французької републики Поанкаре в супроводі міністрів та в присутности великої скількости гостей відчинив чергову виставу праць маляріз „Союзу Французьких Артистів". Такі вистави відбуваються там один раз кожного року протягом одного місяця. В цьому році на виставі є біля 6.500 образів та 1,000 різьб. Серед цієї великої скількости праць найкращих французьких артистів є праці й наших українських артистів-малярів. Так великий французький часопис „Тан" уже 30. квітня ц. р., даючи огляд і оцінку вистави, пише: „Устриці" Дядинюка — це картина завершеня і лише на око робить вражіння простоти".

БУНТ ЗАСЛАНИХ НА КАТОРГУ.

Французький пароплав „Аррас" відвозив цими днями злочинців до карних кольоній в Африці. Вже в дорозі збунтувались злочинці, що були у порозумінні з моряками. Вони напали на двох сторожів і двох старшин і ранили їх. Коли корабель причалив до карного острову „Бель Іль", на беріг зійшов сам капітан з кількома старшинами. Тоді моряки використали його відсутність і почали бунт спільно зі злочинцями, яких випустили з кліток. Одного сторожа, що боронився проти них, убили. Першого старшину сильно ранили, а другого разом з одним сторожем били нагайками до пам᾿ороків. Решта сторожів в обороні власній зробила барикади; одному з них удалось утікти на беріг і закликати військовий відділ з острову. За той час більшість злочинців утікла і досі їх не зловили.

ПОДАННЯ ЗА УКРАЇНСЬКИМИ ШКОЛАМИ НА БУКОВИНІ.

„Хліборобська Правда", орган нац. хліборобської партії в українській мові, подає до відома, що на руки посла Костя Кракалії прислали до кінця квітня подання за українськими школами: з повіту Чернівці 57 громад, повіту Сторожинець 24 громад, з повіту Радівці 19 громад, з повіту Кімполюнґ 1 громада. Разом прислало кругло 100 громад подання з домаганням української школи. Не прислало заяв у цій справі ще досі около 150 українських громад.

ЗАБИЛА ДИТИНУ.

Софія Ілечко, повивши нешлюбну дитину, вбила її і в слою з мармеляди похоронила на кладовищі в Гребенові. Її арештовано.

АРЕШТУВАННЯ ҐІМНАЗИСТІВ.

В часі Великодних свят і після Великодня арештовані в Тернополі такі учні ґімназії: 1) Конрад Володимир, уч. 8-ої кл., 2) Дзюбінський Маріян, 8-ої кл., 3) Буката Ярослав, уч. 8-ої кл., 4) Деревлянко Маріян, уч. 7-ої кл., 5) Думка Мирослав, уч. 1-ої кл.

ГОЛОД У ВИЛЕНСЬКОМУ ВОЄВІДСТВІ.

„Катовіцер Цайтунґ" (ч. 108) подає від свого варшавського кореспондента такі відомости про голод у Виленщині. Там протягом останніх семи літ лише два урожаї були задовольняючі. Наслідком цього дуже зменшилася покупна сила сільського населення і це відбилося також на населенні міст. Урядово обчислено, що в виленському воєвідстві тепер 140.000 людей не має ніяких засобів поживи. Тому протягом двох останніх місяців дуже зросло число самогубств. З числа 700 крамниць, які має Вильно, 164 в останньому часі мусіли спинити свою торговлю. Інші крамниці стоять перед руїною. Число запротестованих векслів незвичайно зросло. В богатьох місцевостях Виленщини почалася пошесть голодового тифу.

Уряд у Варшаві ухвалив певні засоби на виживлення дітей. Крім того засновується приватний допомоговий комітет, на чолі якого має стати преидент републики.

СКЛАД ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ.

В останньому бюлетені союзного комісаріяту закордонних справ знаходимо такі відомости про склад червоної армії. Червона армія нараховує 562 тисячі, з того 18.1 проц. робітників, 71.3 проц. селян і 10.6 проц. інших В 1927 р. в червоній армії було 90,583 комуністів, а тепер 99,226; з того 47.9 проц. робітників, 25 проц. селян і 17 проц. інших. 27 проц. комуністичної партійної орґанізації належить до вищого й середнього, 19.7 до молодшого командного складу, 13.8 проц. до політичних інструкторів, 12.9 проц. до слухачів військових шкіл та курсантів і 22 проц. до червоноармійців. Соціяльний склад командного складу червоної армії такий: 23.8 робітників, 50.9 проц. селян і 25.3 інших. Командантів комуністів є 49.7 проц., комсомольців 4.4 проц. і безпартійних 45.85 процент.

ПАПСЬКИЙ СТЯГ.

Ватиканська комісія розглядала в останніх часах питання папського прапору. І так є два папські прапори: жовтобілий з тіярою і двома ключами для цих будинків, котрі репрезентують папську суверенність, і другий без тіяри й ключів для будинків, котрі тільки зазначують екстериторіяльність папської держави.

КІНОВИЙ ЗАПАЛ.

Одно мюнхенське кінове підприємство робило цими днями знимку до велеканської фільми в Інсбруку. Мала це бути історична фільма, що змальовувала битву на горі Ізель між французькими і баварськими військами у 1809 р. У цій знимці взяло участь 3,000 осіб. Статисти, прибрані в історичні костюми, так перенялись воєнним настроєм, що після скінченої знимки рятункове поготівля мусіло прийти з допомогою 37 раненим.

ПІМСТА БАТЬКА.

В Солци коло Ніжанкович господар Петро Левицький, постарівшися, переписав свій маєток на сина. Син, як неодин инший син по наших селах, морив батька голодом, щоби „старий скорше здох". Батько жив тільки тим, що вижебрав у сусідів. Хотів у суді звалити даровизну, але вже було запізно. Морений голодом попав у розпуку і рішив пімститися. Раз прийшов на поліцію і сказав, що порізав синову худобу. Люде побігли подивитися і побачили, що свині, корови і кінь качаються в болях, та що з них випадають тельбухи. То старий порозпорював худобі черева. Корову зоперував ветеринар і вона мабуть буде жити. Коня мусіли добити, свині поздихали. Шкода, що старий не розпоров черева синови!

ПОЧТА ПОВОЛІША ВІД ЧЕРЕПАХИ.

Болгарська преса передає трагічну історію батька та сина, в якій головну ролю відограла югославянська почта. Болгарин Дмитро Сомардчев утік з югославянського села Стоімірово в Болгарію. Було це в літі 1926 р. Він залишив старого батька, впевняючи, що негайно, коли перейде щасливо ворожий кордон, повідомить його про це листом. Сомардчев перебрався щасливо через югославянський кордон і 11. серпня 1926 р. вислав до батька поручений лист зі села Ґорна Дюмая. Лист відійшов зі залізниці в Софії 13 серпня і 17 приїхав до міста Скопле. Одначе старий батько не міг діждатись приходу цього листа в селі Стоімірово. Минали дні за днями, тижні за тижнями і старець з розпуки за втраченим сином помер. Одначе на солідній почті ніщо не пропадає. Висланий Дмитром Сомардчевим лист таки дійшов до Стоімірова. Правда, спізнений, бо аж 8 квітня 1929 р., себто після 970 днів. Болгарське село Ґорна Дюмая віддалене від Стоімірова на 30 км. До цього факту додає один німецький журналіст таку рефлексію: воли їдуть поволі: від 25 до 30 км. денно; поволіше йдуть черепахи: ще поволіше деякі муравлі, а найповоліше слимаки: 2 метри на годину, себто 1,440 м. місячно. Югославянська почта робить часом місячно лише 1 км.

ЩЕ НЕ ВИРІШИЛИ, КОЛИ БОЛДВИН МАЄ УСТУПИТИ

ОДНІ ГАДАЮТЬ, ЩО ЙОМУ ТРЕБА НЕГАЙНО УСТУПИТИ, А ИНШІ ДУМАЮТЬ, ЩО ТРЕБА РЕОРҐАНІЗУВАТИ ПРАВИТЕЛЬСТВО И ЧЕКАТИ ВІДКРИТТЯ НОВОЇ ПАЛАТИ ПОСЛІВ. МЕК ДОНАЛД УЖЕ НАМІТИВ ЧЛЕНІВ СВОГО КАБІНЕТУ.

ЛОНДОН (Анґлія), 3. червня. — Вибори в Анґлії не дали жадній партії абсолютної більшости в палаті послів. Тому доля кожного правительства Анґлії буде знаходитися тепер в руках Ліберальної Партії на чолі з Лойд Джорджом. Тому, колиб ліберали запевнили підтримку правительства Болдвина, він міг би залишитися при владі, а в противному разі йому доведеться уступити й тоді буде доручено формувати нове правительство лідерови Партії Праці Мек Доналдови. Також і Партія Праці може стати при владі лише за підтримкою лібералів.

Мек Доналд уже тепер вимагає уступлення Болдвина. Він уже має своїх кандидатів на становище міністрів Анґлії. Але навіть коли прийде до влади правительство Партії Праці, воно, не маючи своєї власної більшости в парляменті, не зможе радикально змінити анґлійської політики, особливо політики закордонних справ.

Тепер обидві партії, що будуть боротися між собою за владу, себто Партія Праці та Консервативна, стараються нахилити Ліберальну Партію до себе. Не знати, з ким ця партія піде, бо перед виборами Лойд Джордж заявляв, що його партія не буде підтримувати соціялістів, а тепер він заявляє, що ліберали не підуть разом з консерватистами.

МОСКВА ЗОДОВОЛЕНА.

РАДЯНСЬКА ПРЕСА ВИСЛОВЛЮЄ РАДІСТЬ, ЩО В АНҐЛІЇ ПЕРЕМОГЛА ПАРТІЯ ПРАЦІ. ТЕПЕР БОЛЬШЕВИКИ СПОДІВАЮТЬСЯ, ЩО НАСТАВ КІНЕЦЬ НЕГАТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЇХНЬОЇ ВЛАДИ З БОКУ АНҐЛІЇ.

МОСКВА (СССР), 3. червня. — Комуністична радянська преса ще не багато місця вділює анґлійським виборам, але те, що вона пише, свідчить, що большевики радіють зприводу поразки консерватистів. Ґазета „Правда", обговорюючи анґлійські вибори, пише, що вони означають кінець британської постійности. Взагалі тут сподіваються, що тепер настав кінець британського тиснення на радянську Росію.

РОЗРИВ КИТАЮ З МОСКВОЮ.

БЕРЛІН (Німеччина), 3. червня. — Тут одержано відомости з Нанкіна, що китайське націоналістичне правительство відкликало з Москви своє дипльоматичне представництво та всі консуляти з радянської Росії.

Це сталося у відповідь на протест радянського уряду проти ревізій та арештів, які китайське націоналістичне правительство перевело в радянських консулятах в Харбіні та в инших містах.

НЕ МОЖУТЬ ВИТРИМАТИ.

МАТЕРІЯЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ ІНЖИНІРІВ ТАКЕ, ЩО ВОНИ НЕ МОЖУТЬ УТРИМАТИСЯ НА СВОЇХ СТАНОВИЩАХ.

МОСКВА (СССР), 3. червня. — На зїзді інжинірів виявилося, що сучасні норми платні інжинірів є такі малі, що не дають їм мінімальної екзистенції. Тому мало хто з інжинірів довго затримується на свому становищу, все шукаючи инших, більше можливих умов матеріяльного забезпечення.

Це шкідливо відбивається на фабрично-заводській продукції, а також і на майнерському промислі, бо вони все мають нових керовників, що, тільки обзнайомившись зі своїми обовязками, знову йдуть на инше місце.

НОВА МОРСЬКА КОНВЕНЦІЯ.

МОРСЬКІ ДЕРЖАВИ ПІДПИСАЛИ НОВУ МОРСЬКУ КОНВЕНЦІЮ ПРО МІРИ, ЗАБЕЗПЕЧУЮЧІ МАЙНО Й ЖИТТЯ ПАСАЖИРІВ НА ТОРГОВЕЛЬНИХ ПАРОПЛАВАХ.

ЛОНДОН (Анґлія), 3. червня. — 18 морських держав підписали нову міжнародну торговельно-мореплавну конвенцію про забезпечення майна й життя пасажирів, що перевозяться на торговельних пароплавах. Згідно з ухвалами цеї конвенції кожен торговельний пароплав мусить мати власну радіостацію. Рятункових човнів на кождому пароплаві повинно бути така скількість, щоби на них можна було легко розмістити всіх пасажирів та залогу пароплава.

Далі точно вироблено, коли й при яких випадках кожен корабель мусить давати другому допомогу, а також установлена відвічальність, коли хто не виконав свого обовязку по рятуванню другого.

ПРОТИСЕРБСЬКІ НАСТРОЇ ЗРОСТАЮТЬ.

ЗАГРЕБ (Хорватія), 3. червня. — Зріст протисербських настроїв у Хорватії, що був ущух спочатку установлення в Югославії диктатури, тепер знову почав зростати ще в більшій мірі. Хорвати спочатку сподівалися, що король роспічне заходи по заведенню фактичної автономії для Хорватії, але тепер бачать, що надії їх не справджуються.

Крім того поведінка сербської поліції, що перевела масові арешти селян у районах висаджених залізничих мостів, також дуже озлобила хорватське селянство проти Сербів. Тепер знову життя в Хорватії стало таким, як на бочці пороху, бо кожен чекає якогось неподіваного вибуху.

СПОДІВАНКИ НА ЛІПШЕ.

БЕРЛІН (Німеччина), 3. червня. — Осягнення репараційного порозуміння з державами антанти викликало нові надії й сподіванки в Німеччині на скоре поліпшення її економічного життя. Міністерство справ закордонних певне, що воно осягне порозуміння також і з Бельґією по питанню винагороди її за гроші, які німецька окупаційна армія забрала з бельгійських банків підчас війни.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDFD 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second C.ass Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВІД СЛІВ ДО ДІЛ

Промова президента Гувера, яку він виголосив на національнім цвинтарі в Арлінґтоні з нагоди „Меморіял Дей", присвячена справі мира. З неї можна відчути, що президент дійсно щиро думає про ту важну проблєму та що він намагається її розвязати. Це навіть до певної міри природне явище, бо не треба забувати, що президент є Квейкром і як такий є миролюбивою людиною. Але президент є заразом і не злим фінансістом. Дотого здає собі добре справу з того, що він заповів перед виборами добробут. Він знає, що з його іменем звязують ощадність, піднесення індустрії, усунення безробіття і т. п. Він знає, що допомога фармерам, відбудова знищених виливами Місісіпі просторів обтяжить державний буджет. Президент свідомий і того, що треба фондів на будову нових публичних будинків, а така будова заспокоює потреби держави й зменшує армію безробітних. На все те треба багато гроша, тому не диво, що президент з острахом глядить на той видаток, який призначений на розбудову американської фльоти, а який виносить $1,170,800,000. Дотого Гувер знає, що на тім великанськім видатку не скінчиться, бо це щойно проєкт „скромної" розбудови, ухвалений згідно з тими обмеженнями, які наложила вашинґтонська морська конференція. А коли цей проєкт буде переведений і коли инші держави, головно Анґлія, і собі почнуть розбудовувати фльоту, тоді доперва почнуться властиві перегони, які пожеруть нові міліярди долярів.

Ось і причини, чому президент Гувер щиро бажає не тільки обмеження дальшого зброєння, але й заявляється за зменшенням дотеперішної морської сили. Та ті побажання не є на ділі нічим новим, бо й бувший президент Кулидж був тоїсамої думки. Для тої ціли заключено саме договір проти війни. Навіть дивним являються ті вічні заяви проти війни, коли вже заключено договір, який ставить війну поза законом. Виходить, що цей договір таки не вистарчаючий, що держави одно голосять, одні договори підписують, а про що инше думають, або иншими словами, що не вірять в дійсність того, що голосять. І так воно на ділі є і так буде далі, коли від деклямацій про мир не перейдеться до позитивних кроків. А що мусить знайтися хтось перший, щоб зробив такий позитивний крок, то найкраще було би, колиб Злучені Держави не оглядалися ні на Анґлію ні на кого иншого, а перші припинили дальшу розбудову фльоти і тим фактом дали моральну зброю народам инших держав змусити їх уряди піти тою самою дорогою. А тепер є найкраща нагода до цього. В Анґлії побідила Партія Праці й вона цілком певно не відмовиться піти слідом за Америкою.

ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД СВІТАЛЬСЬКОГО — „БЛАГОДЕНСТВУЄ"

(Двох ґенералів — і трох полковників. — Пристор — і каторґа, Бернер — і соціялістична республика. — Матушевський скаче в міністерство скарбу. — Московський капітан — польський майор, аташе в Римі, де пізнає фашизм. — „Не святі горшки ліплять". — Прихильник зміни конституції — ворог рівноуправнення Українців. — Ширина Польщі — наслідок приязні Падеревського з Вилсоном. — А ми сербаємо гірку зупу. — Міністри "in floribus". — Багато фуми — та троха перфуми. — Улуда могучости та земляні нори. — Живі памятники кривди і нужди. — Фонтана за 120.000 золотих. — Бліхтр!).

Новий польський уряд Світальського покищо благоденствує: сойм не є скликаний, преса під обухом цензури мусить мовчати, — щож більше потреба до щастя **„кабінетови полковників"?**

Правда і це, що всіх міністрів є чотирнацять, а військових між ними лише **пятьох,** але власне найважніші пости забрали військові, близькі прислужники **Пілсудського.**

І так, міністром війни є власне **він сам,** міністром справ внутрішних — ґенерал **Складковський,** міністром комунікацій (залізниць і т. ин.) — полковник саперів **Кін,** міністром праці та суспільної опіки — полковник **Пристор,** а управителем міністерства скарбу — полковник **Матушевський,** донедавна посол (амбасадор) у Будапешті. Всі вони — ретельні і випробувані Пілсудчики, з котрих дехто із царською каторгою добре познакомлений.

Відноситься це передівсім до Александа **Пристора,** котрий був помічником Пілсудського ще перед війною в його конспіраторській роботі. Російська жандармерія арештувала Пристора в 1912 році і він, відсидівши цілий рік у варшавській цитаделі, зістав засуджений на **сім літ каторги** та на заслання у глибину Росії. Допервa російська революція з 1917. р. визволила його з каторги. Він вернув до краю і став найближчим помічником Пілсудського. Ще в правительстві Морачевського в 1919. р. був він уже віцеміністром праці та суспільної опіки, а коли Пілсудський приказав ґенералови Желіґовському буцімто збунтуватися проти нього та помашерувати на загарбання Вільни — тоді Пристор був шефом штабу Желіґовського, то є — попросту сказавши — властивим командантом цеї виправи.

Колиж у травні 1926 року Пілсудський, переступивши **тисяч пятьсот трупів,** сягнув по найвижчу власть у Польщі, Пристор став шефом кабінету ґенерального інспектора „сил збройних", а донедавна був також управителем персонального бюра в міністерстві військових справ.

І міністер почт та телеґрафів, **Бернер,** це старий заговірник з Конґресівки, що мусів іще студентом тікати до Галичини, але підчас першої революції вернув назад до Конґресівки і в Островці зорґанізував першу соціялістично-робітничу републику. Зараз на початку світової війни вступив він до польського леґіону, а підчас виправи на Київ був шефом штабу одного з корпусів. Потім був військовим аташе польського посольства в Москві, а від минулого року шефом військового виділу в міністерстві промислу і торговлі.

Та найбільш інтересною особою в новім складі польського уряду це — Гнат **Матушевський** управитель міністерства скарбу. Звідки він власне у це міністерство вскочив, це лишається для всіх великою загадкою. У всякому разі — це людина інтересна і мабуть з цілої кліки „пулковнікуф" найбільше визначна. Уродився він 1891 р. у Варшаві, студіював фільософію в Кракові, а суспільну економію в Варшаві. З початком світової війни бачимо його яко хорунжого в російській армії, де дослужився степеня **капітана.** По вибуху російської революції 1917 р. зістав він комісарем до справ військових при другій армії російській, потім повновласником головного польського комітету військового на західнім фронті, начальником польських війск у Минську, а нарешті шефом штабу 1-го східного корпусу. Прибувши з кінцем 1918 р. до Варшави, вступає до польського війська яко **майор.** В квітні 1920 р. стає підполковником, а в грудні 1924 р. полковником ґенерального штабу. Ще тогосамого року став він військовим **аташе при польськім посольстві в Римі,** де і пережив біля двох років. У 1926 р. виступив з війська і перейшов на службу до міністерства **справ заграничних,** де був директором адміністраційного департаменту. В осени минулого року зістав надзвичайним послом та уповажненим міністром Польщі в Будапешті. Незадовго потім оженився з побідницею в олімпійських ігрищах, панною Конопацькою. Вона іменно найдальше кинула при змаганнях диском, то є кружком з криці.

Пан **Матушевський** — це, можна сказати, **попри самого** Пілсудського **найвизначніша особа** в теперішному польському міністерстві. Не забуваймо, що він мав нагоду два роки студіювати в Римі на власні очи **фашизм,** котрий йому мабуть немало прийшов до серця. Зрозумілою однак річю є, що він сам волів би зістати польським Мусолінім, ніж мав би відступати ту ролю Пілсудському. Та покищо мусить годитися з тим фактом, що таки Пілсудський стоїть нагорі та комендирує всіми своїми більшими і меншими Мусолінімі.

Про п. **Матушевського** пише „Dziennik Bydgoski" ось що: „Він заявив, що властиво в питаннях свого (то є фінансового) ресорту не орієнтується. Не знаю я п. Матушевського під оглядом його правдомовности і щирости, але в тім випадку вірю йому на слово без застережень. Є це видно отверта жовнірська натура, а при тому чоловік, що визнає засаду: **„не святі горшки ліплять".** Прикрутити податкову шрубу, підвищити цло й відсотки проволоки, видати обіжник до екзекуторів, щоби живіше й енерґійніше сповняли свої обовязки — до цього не треба бути вродженим фінансовим ґенієм. Тож по Матушевськім обіцюю собі як найбільше".

Жидівський часопис **„Наш Пшеґльонд"** каже про Матушевського, що „він відіграє правдоподібно дуже визначну ролю в новому кабінеті — не так, як „ресортовий" міністер, але як одна з найсильніших індивідуальностей табору „первшей бриґади". Треба памятати, що полковник Матушевський брав незвичайно активну **участь** в останній редакції **тексту конституції,** внесеної до сойму Клюбом ББ („безпартійнеґо бльоку вспулпраци з ржондем") і є **прихильником безоглядного переведення зміни устрою".** (Очевидно, що у фашистівськім напрямі).

Краківський соціялістичний **„Напшуд"** каже про цього самого міністра ось що: „П. Матушевський має з уряду зайнятися лише **фінансами,** але є загальна думка, що той уряд лише **покришкою,** що отже п. Матушевський має зовсім іншу місію, яку має скоро виконати. Як обоснования того твердження наводить, що п. Матушевський не одержує наслідника в Будапешті, але що його функції буде там виконувати один з членів посольства, а п. Матушевський після полагоди своєї місії у Варшаві верне́ться туди, звідки прийшов".

Ендецька **„Газета Варшавська"** спростовує деякі подробиці з його діяльности, а то, що в 1-му східному корпусі був він не шефом штабу, але **начальником розвідки.** Є це людина, яка з українською справою вже чимало разів стрічалася. Тоді, в р. 1920, був він разом з полковником Славеком фактичним керманичем тодішньої польської політики на Правобережі України.

Знаємо також з „Роботніка", що коли польські „санатори" (уздоровлячі) мали нараду над зміною конституції, то власне полковник **Матушевський перестерігав перед** такою громадською **рівноправністю Українців,** яка дала би їм вплив на державні справи.

Як бачимо, то п. Матушевський нічого не має проти того, що **сім мілионів** Українців проти їх волі прилучено до польської держави, та щоби зпоміж них вибирати десятки тисяч мущин на **„гарматне мясо"** в будучих польських війнах, але, не дай Боже, щоби тих сім мілионів мали вплив на це, що в польській державі діється, або на те, чи має коли бути ведена війна і з ким, чи ні. Як Українці, так, очевидно, і Білорусини мають бути лише погноєм для польської кольонізації та напору на схід. На заході Німцям і так ради не дадуть, але широко розвертатись і за чуже добро хапати — охота є. І тому: „вальми на всхуд!", а що далі буде — це вже не їх жура.

Померший недавно французький маршал Фош оповідав недовго перед смертю польському маляреви Коссакови, що якби не **приязнь Вилсона з Падеревським,** то **Поляки** ніколи не дістали би були так **далеко сягаючих границь,** які в дійсности мають.

Ось якими договорами рішається нераз доля мілионів народа. Наївний професор Вилсон давея надути хитрому музикантови Падеревському, а ми тепер мусимо сербати ту **гірку зупу,** яку вони наварили. Тай хто може передбачити, як ще довго це потреває?!

Як бачимо, то п. Матушевський до наших приятелів не належить; противно, він рад би полишити сім мілионів нашого народа в Польщі цілком без всякого значіння, попросту — „як **рибу безгласну".**

А він то власне попри здивачілого вже „дзядка" надає тон цілому міністерству.

Воно взагалі тепер буде, як то кажуть, „ін фльорібус", цебто в самім розцвіті. Сойму нема, а панове міністри всі одної масти, скуплені коло свого „дзядка" — роблять, що самі хотять. Вони би з великою охотою розписали нові вибори до сойму, та ба! — стоїть цьому на перешкоді **краєва вистава** в Познані, ну а дальше і справа **кредитів** та взагалі **курсу** польського золотого.

Нам треба піддержувати в чужинцях переконання, що в Польщі не все гаразд, та що тут лише **багато фуми, але мало перфуми!**

Польща „садиться" на краєву виставу в Познані, ставить на ній величаві будинки, а забуває на нужду, яка панує в нутрі краю. Ось послухаймо лише, що пише **„Ґазета поранна":**

„Ми мали в короткім часі постаратись і за фльоту і за першорядний порт і за столицю з тунелями та репрезентаційними палатами. Цілу енерґію зуживано на досягнення цілей, часом і пожиточних, але часто таких, що дають лише **улуду могутности.** В столичній кузні родилися без перерви ріжні фантастичні помисли і зараз таки йшли до виконання. А ніхто не питав: **може** би це з цим **заждати?** Може це не є таке дуже пильне, таке доконечне? Може би насамперед закінчити **відбудову східних кресів** і витягнути тамошну людність з тих **земельних нор,** в котрих вона ще **досі мешкає?** Може би, заки возьмемося до будування пишних почтових централь у Варшаві, розслідити передівсім, як виглядають уряди почтові на провінції і в яких норах працюють там живі люде? Може би перед будуванням памятників, котрих знову цілий ряд має станути у Варшаві, зайнятися наперед тими **живими** памятниками **кривди і нужди,** якими є емерити та вдови по них?"

А далі пише той часопис: „Ми є саме на передодні відкриття познанської вистави, котрої цілю є власне: „показати й заімпонувати" своїм і чужим. Та тяжко одначе позбутися побоювання, чи і та **вистава,** як і багато інших підприємств, не є чимсь **передчасним,** чимсь, що не віддзеркалює правди про Польщу, але радше **дає злуду?!** Бо остаточно будемо подивляти між иншим і найбільшу в Польщі **світляну фонтану,** що коштувала сто двацять тисяч золотих, але чи та фонтана не буде радше символом нашої вбогости?"

А коли так справа мається з властивим положенням у Польщі, коли всьо є обчислене радше на **бліхтр,** ніж на правдивий поступ і на серіозне економічне піднесення краю, то чи дадуть раду цьому тяжкому внутрішньому положенню ріжні санатори, хоч би і як вірні п. Пілсудському, як от пр. Матушевський? **Чи вірність** свому шефови заступить **брак фахового знання,** як це власне у того визначного „санатора" бачимо?

Д-р. К. Трильовський.

Б. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

ГЕТЬМАНСЬКИЙ СУД

(Історична повість).

(47)

Хмельницький видивився на Сомка і спитав:

— Чомуж би ся вість мала бути гіршою від першої?

— Бо вкрав Карпюк, Карпюкова помагала йому. Зпід подушок під твоєю головою витягла ключі до скарбу і зробила з них воскові відтиски. Карпюк доробив другу пару ключів.

Сомко замовк, бо на чолі гетьмана побачив кроплистий піт. Гетьман сидів неповорушно і тускливими очима глядів на булаву на столі. Нарешті встав, простяг руку по письмо, якого Тодір ще не встиг був сховати, роздер його і сказав:

— Нехай зараз прийде гінець!

Гінець прийшов і витягнув до гетьмана руку з листом. Хмельницький показав на Виговського і сказав:

— Дай писареви, нехай прочитає!

Сомко нахилився гетьманови до уха і шепнув:

— Можеби гінець вийшов? Не годиться про таке читати прилюдно. Рознесеться.

— Пусте! — гетьман відповів. — Нехай всі знають. Пане писар, читайте!

Виговський прочитав на голос. Полковник Тиміш звіщав гетьмана Богдана Хмельницького, що вкрадений з військового скарбу боклаг золота знайшовся. Його вкрав був золотар Михайло Карпюк по змові зі своєю жінкою Оленою, що обікравши скарб, обоє втечуть з Суботова. Полковник питає, що зі злодіями зробити?

Прочитавши, Виговський сказав другому гінцеви, що вже може відійти і звернувся до гетьмана з заміткою:

— Гадаю, що кару треба вигадати для одного Карпюка, бо вона вже має свою кару.

Показуючи на роздерте письмо на столі, гетьман відповів:

— Ся кара вже скасована, бо роздерта. За такий злочин тільки монастир, то ніяка кара. Ти хіба не знаєш, як за таке карають?

— Знати, знаю, але діло й в тім, кого карається. Вона, жінка гетьмана. Що люди скажуть?

— Що люди скажуть? А що скажуть люди і що скажуть наші своєвільники, як вчують, що гетьман постинав людям голови за мажу каші, а ту, що обікрала військовий скарб, вислав тільки до монастиря, бо се зробила його любка? Іди до канцелярії і напиши на тім же папери під підписом Тимоша:

„Пан полковник вже знає, який приказ пана гетьмана. Зараз прислати гінця з вістю, що присуд виконаний!"

Виговський вийшов з листом Тимоша. Хмельницький приказав привести до себе двох зпоміж спійманих разом з Кудликом і Ступюком. Коли їх привели, гетьман спитав їх, з якого вони загону. Один відповів, що він зі сотні Кудлика в полку Пархоменка; другий, що з сотні Ступюка. Гетьман промовив до них:

— Вас обох пускаю, але аж вернете з Суботова. Нині поїдете туди разом з моїми гінцями, щоби наочне побачити, за що і як гетьман карає. Коні дістанете. З Суботова вертайте зараз, також з моїми гінцями, але вже не сюди, а до ваших сотень. Своїм товаришам розкажете, що ви там бачили і чули. Заждіть перед наметом на гінців і на коні для вас.

Коли оба вийшли, увійшов Виговський і на стіл перед гетьманом поклав папір. Гетьман прочитав, прибив печать і передав покликаному гінцеви кажучи:

— В дорогу!

В наметі з гетьманом лишилися Сомко, Виговський і Тодір. Мовчанку перебив Сомко:

— Я гадаю, Богдане, що добре булоби вислати другого гінця на ліпшім кони, щоби перейняв тамтого і завернув. Як Тиміш твій приказ виконає, то се буде завеликий удар для тебе. Не видержиш. Тям, що тепер війна, що рішається доля України. Ту долю рішає твій дух, твоя голова. Чи та твоя голова годна буде повести діло до путнього кінця, коли прийде вість про те, що в Суботові сталося... на твій приказ?

Гетьман важко зітхнув і відповів супокійно:

— І я потерпаю, що не видержу, що мій дух зломиться. Та годі! Инакше не може бути. Якби не та війна, то мій присуд може не був би такий строгий, радше скажу, такий жорстокий... Бо я її так любив... Я її ще тепер люблю... Але тепер війна, а я гетьман. Як не скараю своєвільників, то нам не йти далі, а таки зараз вислати послів до польського короля з заявою покори... Як скараю тих, що вкрали троха військового запасу, але одночасно помилую злодіїв військового скарбу, то, сам скажи... Не збунтується проти мене не лиш вся чернь, але й козацтво?... Лишіть мене самого!

Всі три вийшли. На другий день досвіта до Сомка прийшов козак і сказав, що гетьман кличе його до себе. На запит Сомка, який тепер гетьман, козак відповів, що не скаже, бо він сам гетьмана не бачив. Приказ передав йому один з вартових при гетьманськім наметі. Сомко пішов. Перед гетьманським наметом стояло кільканацять гінців, що ще в ночи і досвіта прийшли з ріжних сторін. Найбільше було їх від отаманів війск, висланих гетьманом у сторону Польщі. На питанне, чи гетьман не хоче балакати з гінцями, вартові відповіли, що гетьман ще не кликав їх. Вони самі не домагаються, щоби їх зараз зголосити у гетьмана, бо їх вісти не важні і не наглі. Сомко увійшов до намету. Хмельницький сидів на своїм полевім ліжку.

— Як спалося? — Сомко спитав.

— Такої ночи я не желав би мому найбільшому ворогови. Я цілком не спав. Зразу, коли тільки ви відійшли від мене, я зломився. Я загадав був вислати гінців навздогін, щоби перейняти і завернути перших. Я важив і розважав, а час ішов. Я не міг рішитися, неначе нарошне на те, щоби час перешкодив. Коли вже рішився був завернути мій присуд, я став рахувати і вирахував, що... запізно. Сказав собі, що вже пропало, та успокоївся. Успокоївся, та не на довго. Я став вираховувати час, коли то там в Суботові всьому буде кінець. Чим близче до тої хвилі, тим страшніше мені. Я став боятися за себе... Ось чому я призвав тебе. Боюся бути сам... Менi лячно... Ся хвиля мабуть вже надходить. Гінці з присудом або вже в Суботові, або доїздять... Якиме... вдурію!... Як ти рахуєш? Кажи! Гінцям ще далеко до Суботова?

Глядячи на гетьмана, Сомко став за нього потерпати. Вже тепер подобав на божевільного. Кожда хвилиночка погіршала його стан. Сомко додумався до того, що найліпше булоби, колиби гетьман не дожидав кінця суботівської трагедії, а подумав, що вже по ній. Він промовив:

— Суботів недалеко. Розставні коні для гінців скорі, найліпші з усіх, які має наше військо. Знаючи дорогу, коні і... Тимоша, я гадаю, що вже зо дві години минули, як в Суботові було по всім... Гадаю, що за чотири-пять годин з полудня будуть гінці відтам.

Хмельницький зсунувся з ліжка. Впав на коліна і став молитися... за душу небіжки. Помолившися, встав блідий, але супокійний і сказав коротко:

— Гінці!

До намету впустили гінця. Гетьман вислухав, відпустив і увійшов другий. Коли так гетьман вже вислухав усіх гінців, став розсилати своїх. І се недовго тревало. Гетьман позвав до себе старшин. В шатрі було замало місця для всіх, отже вийшов до них і спитав:

— Як там наші посполиті? Чи вже втихомирилися?

— Та де там! — відповів один полковник. Ладяться відбивати Ступюка і Кудлика, як гетьман не помилує їх... На добавок між ними кружляють якісь чудні вісти, що Бог зна, яким способом прийшли з Суботова. Говорять про розікражу військового скарбу челядю гетьмана.

— Чи козаки стоять твердо при своїй старшині? Чи готові здавити бунт?

Перший відповів чигиринський полковник:

— Мої козаки виконають кожний ґетьманський приказ, хочби прийшлося їм всім покласти голови.

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ОСТАП ГРИЦАЙ ЯК КРИТИК.

В часописі „Свободі" появився ряд праць літературно-критичного наукового змісту, що вийшли зпід геніяльного пера вельми шановного доктора Остапа Грицая. Ці писання мають велике значіння для читачів і також для письменників.

Я без обиняків признаюся, що читаю статті шановного автора з захопленням і ставлю ці рядки на вагу золота.

Остап Грицай бачить наглядно всі недомагання в нашій минувшій і сучасній літературі. Він своїм острим пером, наче мечем, картає, коли поет Квітка писав послання до своїх земляків та казав, що російський цар добрий та що треба його шанувати й любити. За що любити сатрапа? Хіба за ці кайдани, в які заковував український народ? Грицай недвозначно каже, що така література не виплекає борців, що мають на вістрях своїх шабель вибороти свободу для свого народа.

В поезіях і прозі поета зеленої Буковини Федьковича шановний критик добачує великий дар пера. О. Грицай каже, що поезія Федьковича бадьора, тому вона лакома річ для читача, ті гарно оспівані постаті Гуцула Верховини та чаруючої Гуцулки, їх любовні поведінки, за котрі нераз і кров проливалась. І тут Грицай знова жалує, що Федькович бувби далеко більше прислужився для свого народа, колиб був ужив свого пера на вказування блудів, на гнет, на нужду, на кайдани, що вдаються в живе тіло народне. Якби був повставав проти того, щоби чоловік був паном над чоловіком, якби голосив, що стид цілувати цю руку, яка пише нагайкою спину.

Щоб в нашій літературі не було таких фатальних промахів, Грицай розкриває перед нами картини літературної історії других народів. Він представляє нам німецьку літературу, пише про Ґетого, про Шіллера, і веде нас по тих етапах, по яких переходила німецька література. Грицай доказує нам, що химерна доля також не садила рож на дорозі німецькому народові. І їх, також само як і нас, доля розкинула по цілім світі, а мимо сього Німці давали собі раду зі своїм горем. Видно се було на співацькім святі минувшого року, описанім нашим кореспондентом. З цілого світа зїхалися Німці до Відня з німецькою піснею на устах, щоб тим робом доказати світови, що їх ніяка сила не може змести з лиця землі. Вони показали світови, що, хоч хвилево побиті і хоч ворог їм вищербив меч у їх руці, то вони не падають на дусі, але доказують, що з подвійною силою будуть працювати, щоб чесне імя німецького народу видвигнути знов на арену світа в повній славі й величі.

Тут шановний автор наче нам каже: Дивіть, яка сила німецької культури, який палаючий огонь в неї до всього, що дороге й рідне німецькому народови! Цей палаючий огонь гнав німецьких емігрантів з далекої Африки, Азії, з Бразилії й Арґентини, з Америки. Всі злетілися до цього центру, де є живчик німецької культури, до Відня. І автор питає нас: чи прилинемо ми коли на крилах своєї пісні до Києва? Аджеж світ признав нас за найкращих співаків. Наша мелодія чарувала всіх, де лише Кошиць завитав зі своїми співаками. Га, може ми ще й випередимо Німців, може коли станеться таке чудо, що наша культура дорівняє й німецькій, — давби Бог — але, заки це чудо станеться, в нашій літературі мусить наступити зміна. Наш письменник мусить пильно стежити за тим, що не слід писати любовні романи, коли сирота під тином з голоду примирає, коли селянин оре панський лан цілу днину за трицять центів, а в вечір йде заставляти кожушину до Жида за топку соли. Тоді треба писати огненні гасла, якіб дали силу обернути істик на шаблю та прогнати глитаїв, що пють кров з бідного селянина.

Грицай пише про німецьку літературу, про Ґетого та Шіллера, та порівнює з ними наших велетнів: Шевченка та Франка. Каже він, що вони булиби світовими ґеніями, колиб обставини були для них прихильніші, колиб не арешти й тюрма.

Критика Грицая робить своє діло між читачами. Вона просвічує шлях в нашій сучасній літературі. Її цитати дають людині життєдайну силу й нову надію на краще завтра.

Бо хіба можна говорити інакше про такі могутні писання, як було поміщене в великоднім числі „Свободи" під наголовком „Христос Воскрес", або про статтю „Вічний Революціонер" з нагоди тринацятиліття смерти нашого Прометея Івана Франка? І чи міг інакше писати автор, коли він вихований на твердім, чорнім мужицькім хлібі, на тім самім, на якім виховався Іван Франко?

Читаючи критику Грицая, я жалію, що українська земля там на Подніпровю не виростила собі такого Грицая тоді, як там жив поет Квітка і письменник Гоголь. Гоголь певно бувби не покинув української літератури і не пішовби був до Москалів збогачувати їх культуру, Квітка не бувби писав в честь московського сатрапа. Зате я потішаюся надією, що українська література незадовго зацвите прекрасним цвітом, що 45-міліоновий український народ буде старанно плекати свою літературу, позбудеться всякого рабства і дібється тих прав, які йому правно належаться.

В. Гасій.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ВИЛКС БЕРІ, ПА.

Наші діти і музичний тиждень

Кождого року відбувається в нашім місті з кінцем шкільного року Музичний Тиждень. Того року той тиждень тревав від 6—10 травня. Вступ на музичні пописи дітвори є вільний для всіх, тому публики на них повно.

На цьогорічнім пописі виступали і українські діти з парохіяльної школи, яких вчив дякоучитель Й. Заяць. Пописувалися при самім кінці, а проводила ними учителька Мисс Льоммадіє, Американка, якої діди походили з Франції. Мисс Льомадіє дуже полюбила українські пісні й вже нераз виступала з ними на Різдво чи при инших нагодах. На закінчення Музичного Тижня підобрано дуже багату і гарну програму. Як я тому всьому прислухувався, то аж страх мене зібрав за наші діти, бо я був певен, що вони не дорівнають иншим. А наші діти виступали на самім кінці.

Перед їх виступом вийшов директор Гай Скул Мистер Дейвис і заповів, що тепер співатимуть ученики українського роду в їх рідній мові. Він покликав одну нашу дівчинку п-ну Микелиту і пояснив її прекрасний народний стрій. Инші діти були рівнож в українських строях. А всіх їх було 28.

Якось мені зробилося ніяково, коли я побачив, що ті діти вже на сцені і готуються співати. Я собі подумав: Пощо то їм пхатися і робити з себе посміховисько, коли ми не всилі дорівнати иншим. Я схилив голову вниз і не хотів довше глядіти на сцену. Та учителька вдарила по клявіщах фортепяну і наші діти заспівали в три голоси: „Пробудися, встань народе". Аж як залунало від оплесків, то тоді я підніс догори голову. Тоді й подумав сам про себе: От і раб з мене, такийсамий, як колись прийшов з краю, що всього лякається, що все відноситься з недовірєм до свого. Але не було часу думати, бо понеслося нове щебетання. Це співали „Гей гуртуймося, лучімся" з другої читанки Матвійчука. Мелодію підложив наш дякоучитель Заяць.

І тут оплескам не було кінця і діти затягнули знову пісню Гайворонського: „Україно моя рідна, нене моя, нене, як згадаю тебе, бідна, то аж серце вяне".

Як діти співали ту пісню, то був на салі такий спокій, неначеб всі розуміли її слова й я аж заплакав зі зворушення.

Наші діти закінчили Музичний Тиждень американським гимном: Май Контрі.

По концерті розглянувся я між численною публикою, бо хотів стрінутися з Українцями. Та, на жаль і наш сором, побачив тільки гром. Микелету, що ждав на свої дві донечки, і дякоучителя Заяця.

А прецінь такі публичні виступи приносять нам велику користь, бо чужі народи пізнають нас з найкращої культурної сторони. Такі виступи ділають особливо на наших дітей, коли вони бачать, що наша національна ноша і наші пісні притягають чужинців. Ми знаємо, яку велику прислугу зробив українському імені виступ нашого хору, за що наділено його посвідкою особлившого признання. Тому нам треба дбати про наш спів і з того боку треба цінити того рода людину як нашого дякоучителя Заяця. Та довідуюся, що він має відійти від нас, бо не стає фондів на його удержання. Громада рішучо не повинна до цього допустити. Правда, що фондів нема тому, що громада не держиться солідарно в боротьбі о своє право. Бо колиб усі держалися разом, то вже давно людська праця булаб у заряді народа, а тоді булоб і для попа та дяка й на всі инші потреби.

Удармося в груди і скажім собі, що ми собі самі вороги, бо колиб не було в нас зради за шмат ковбаси і чарку горівки, тодіб була одна думка, лад і порядок. Тодіб не треба тягатися по судах, або, коли вже треба би піти до суду, справа булаб вирішена на користь громади, як це сталося по других громадах, як от в Алентавні, де громада держалася і держиться досі солідарно, як один.

Та якби не було, нам треба мати добру українську школу і доброго учителя, щоби вчив дітей українського письма і української історії, а кромі того й української пісні.

Т. Ш., член 99 від. УНС.

ПРОТИБОЛЬШЕВИЦЬКИЙ РУХ НА УКРАЇНІ ЗРОСТАЄ.

В останньому часі не перестають криваві перепалки між повстанцями на Україні і відділами червоної армії.

Скрізь ширяться маніфести, підписані українським революційним комітетом. Комітет провадить надзвичайно успішну діяльність і має відділи по всій Україні. В його руках находиться надавча радіостація й власна друкарня. Не зважаючи на несчислимі арешти й труси, радянським властям не вдалося відкрити ні радіостації ні друкарні.

Збігці з України, що прибули в Ригу, привезли з собою один із маніфестів, які курсують по Україні.

Маніфест звертається до Червоної Армії і згадує рух у 1917 р., в наслідок котрого 40-міліоновий український народ, що стогнав 300 літ під чужим ярмом, зажив знову незалежним життям. Вичисляючи всі муки й нещастя під большевицьким правлінням, каже маніфест, що російське правительство в Харкові не є національне правительство, а аґенція Москви. Маніфест закінчується таким зазивом до Червоної Армії:

Не забувайте, що коли український народ повстане проти чужоземних визискувачів, то Вашим обовязком буде служити не тій армії, що накинуло на Вас московське ярмо, тільки армії, котра верне волю Україні, прогнавши російських авантюристів".

Стільки телеграми з Риги. Очевидці, що перейшли з України до Бесарабії, потверджують вістки, що становище большевиків дуже прикре. Кооперативні спілки, які доставляли харчів містови, майже не істнують, а реквізиції, якими вони апровізіонувалися, не мають жадного успіху, бо й селяне не мають уже що давати.

Брак харчів такий великий, що люде встають ніччю, щоб одержати фунт хліба. Що більше, й армія терпить недостатки.

Між реквізиційними відділами і населенням приходить до кровавих сутичок. І так у самім Камянці Подільськім забито пятьдесять радянських урядовців, які прийшли інвентаризувати харчові запаси.

В Одесі напало населення на пароходи, навантажені збіжжам, і розділило зерно. Радянська влада дала повновласть відділам ДПУ здушувати всякий опозиційний рух. Кождого, що ставить опір при реквізиції, арештують і засилають до копалень олова. Через те ненависть до чекістів зростає й випадки, що на вулиці можна здибати убитих чекістів, зростають.

Сильний рух переслідування почався проти сільської інтелігенції й священства. — („Час").

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

БАЙОН, Н. ДЖ. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 213, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічний мітінґ відбудеться 11-го червня, в годині 7-мій вечер. Проситься усіх членів явитись на означений час, бо є важні справи до полагодження. Буде справоздання делегатів з 17 конвенції У. Н. Союза. Довгуючих членів проситься вирівнати свої належитости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Йосиф Кобрин, предс.; Андрій Романів, кас.; Никола Путас, секретар.

ГАМТРАМК, МІШ. Тов. ім. Маркіяна Шашкевича, від. 94, повідомляє всіх своїх членів, що збори відбудуться 9. червня, в гали Горож. Клюбу, 2376 Ґрейлін, ул., точно в год. 2-ій пополудни. Кождий член обовязаний прийти на означений час, щоби скорше можна перепровадити збори. Вписуйте свої діти до Укр. Нар. Союза. — Волод. Крушельницький, рек. секр.

КЛІВЛЕНД, О. Бр. Вас. Великого, від. 364, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів що піврічні збори відбудуться в неділю, 9. червня, в гали церковній, зараз по Сл. Божій. Є важні справи, як справоздання контрольної комісії, справоздання делегата і т. ин. тому проситься всіх членів обовязково явитися на зборах. Будеться принимати нових членів і дітей до У. Н. Союза і браттсва без оплати вступного. — Бурко Мих., пр.; П. Толочкевич, кас.; Іван Сподар, секр.

ЛОРЕЙН, О. Бр. св. Андрія, від. 128, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічний мітінґ відбудеться 9. червня, в годині 1-ій пополудни, в гали церковній, 2445 Іст 31 ул., Савт Лорейн. Проситься всіх членів прибути на мітінґ, бо буде справоздання секретаря і контр. комісії. Не прибувший на мітінґ член або урядник підлягає карі після ухвали. — Мих. Шемичик, предс.; Мих. Савчин, кас.; Волод. Каршень, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. Тов. Вільна Україна, від. 152, подає до відома місцевим і позамісцевим членам, що піврічний мітінґ відбудеться 12. червня, точно в годині 8-ій вечером в церковній гали, 35 Morton St. Просимо прибути на означений час, бо є багато справ до полагодження. Також проситься привести нових членів, бо будемо принимати до У. Н. Союза і до Товариства без оплати вступного. — Ів. Бакун, предс.; Й. Фурда секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. „Вільні Козаки", від. 316, подає до відома своїм членам, що звичайні збори відбудуться 13. червня, в Товариськім Домі, точно в год. 7.30 вечер. Є дуже важні справи до вирішення. Також буде вибір заряду на пікнік 23. червня. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости, коли хочуть бути на далі членами. Заст. делегата буде здавати справоздання з 17 конвенції У. Н. С. — М. Паньків, секр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ДОЧКА З АМЕРИКИ.

(Гумореска).

Я народився під знаком риби. Тому я все та над усе любив тишину й лише задля того посвятився малярському званню. Найрадше малюю корови, тому мої образи понайбільше надаються до їдалень. Мої противники кажуть, щоправда, що мої образи вважати треба менше мистецькими творами, а більше педаґоґічними предметами, та це лише їх погляд.

Мушу ще додати, що я вдовець. Покинула мене й моя друга жінка тай так я став спокійно жити. Тому то я чимало злякався, коли дістав листа від донечки з Америки. Повідомляла мене, що приїде, щоби могла жити близько мене. Ця моя донечка була дитиною моєї першої любови — мого першого подружа. Колиж ми рішили розвестися, її мати відїхала в Америку.

Питаєтеся, чому я згодився розвестись з моєю другою жінкою, що справді була гарна?

Справа дуже проста: задля коров.

Попросила раз, щоби я намалював її, а намалював її стоячу на леваді. Позаду паслися корови. „Зовсім таке, як усі його корови", сміялися мої приятелі. Це розгнівало мою жінку так, що дійшло аж до розводу. Потім познайомилася з якимсь продавцем автомобілів із Америки та з ним відїхала туди і з моєю донечкою, яку дуже любила. Там і померла.

З донечкою переписувався я лише зрідка. З фотоґрафії я бачив, що вона дуже гарна.

Коли вкінці донечка приїхала, пізнав я її на перший погляд. Пізнала вона і мене. Впала в мої обійми, наче голубка, так що я не міг і слова промовити.

— Якжеж — тату? — спиталася, поцілувала мене та схопила мене зараз попід пахи, цілком начеб ми бачилися в останнє вчора.

— Ти певно схочеш перейтися, щоби дещо побачити ще нині, — сказав я. — Коли хочеш, то візьмемо зараз якесь авто, можемо нині оглянути якийсь музей.

— Ах, музей мене стільки не займає! Коли хочеш, тату, бути такий добрий, то відведи мене ласкаво до найближчої гостинниці, бо я страшно голодна.

Справді — була дуже голодна тай як спрагнена! Вкінці — це не було й дуже дивне: таж вона приїхала із сухої Америки! Я дивувався лише, як може бути вона така худа при такому великому апетиті.

Та передовсім чудувала мене її величезна холодокровність. Було мені ясно: по матері одідичила красу, по батькові темперамент. Проходила вулицями спокійно — як хмариночка по літному небі. Нічого на світі, здавалося мені, не могло вивести з рівноваги цю дівчину.

— Ради Бога, дівчино, як ти переходила нюйорські вулиці! — питався я здивований.

— Ах — тату, це щось найзвичайнішого. Просто візьму комунікаційного під руку тай кажу: Прошу, переведіть мене, будь ласка на другий бік. Справа дуже проста — що!?

*

З приїздом моєї дочки з Америки нарушився зовсім мій домашний порядок. Я все боявся, щоби не прийшло до непорозуміння між моєю дочкою та жінкою, яка мені аж досі вдержувала домашній порядок. Та мій страх був зайвий. Моя донечка вміла все та в пору усунутися перед якиминебудь непорозуміннями.

На ніщо не жалілася. А чим займалася у вільних хвилях, це для мене остало тайною. Коли лише я зайшов до її кімнатки, застав її будьто як собі гладила нігті, або пудрувала носик.

Довго я думав, що займають її лише ці дві річи та що зовсім не розуміє, що значить час. Припадково переконався я одначе, що одинокою мірою часу в неї є „лише одна секундочка".

Коли лише я чогонебудь попросив у неї, все мені відповідала: „Зараз тату, лише одну секундочку!" Ці секундочки часто перемінювалися у вічність. Були це майже космічні секунди.

*

Можете собі уявити, як я одного дня перелякався, коли мене спиталася, чи може в нас завести англійський час для обіду. В основі не мав я нічого проти того, лише хотів знати, з чого зродилося це бажання.

— Ах — тату, — змерзіло мені дотеперішнє життя без якогонебудь заняття, тому я найшла собі місце. Працюю в банку.

А був це поправді великий банк.

Тому я в дусі питався, чи темперамент моєї дочки відповідний до такої праці. Лише тому я раз сказав їй, щоби пояснила мені, що в дійсности та поправді робить у банку.

— Алеж, тату, що я в банку могла би робити? Рахую й перераховую — цеж ясне.

— Що — ти вмієш зрахувати такі безконечні ряди чисел?

— Не лише зрахую, але й долам, ділю й множу...

Я не міг цього ніяк зрозуміти. Її головка була направду загадкою. Заки заложить собі на голову капелюх, їй треба стільки часу, що я все боюся, що тимчасом на дворі зміниться погода. А вона каже, що вміє та знає все досконально та що помножить і довгі ряди цифр. Так судіть про когось!

Одначе тепер мушу вам сказати, що сталося в нас останньої неділі: я попросив дочку на прогульку.

— Зараз! — сказала — ще лише секундочку. Може покажу тобі щось гарного.

Я подивився. Рахувала насамперед свої сорочки. Колиж їх раз перечитала, повертіла головою. На її устах завважав я, що рахувала все до одинацять. Нараз задзвонив дзвінок. Наймичка принесла візитівку.

— Ага! — Артур! Дуже гарно! Точний!

— Хто це той Артур?!

— Пст, тату, ще лише секундочку!

І вже нову рахувала. Вкінці найшла, за чим шукала: найшла дванацяту сорочку, яка була така малесенька, що я вже не дивувався, що не могла відразу найти її.

Я мусів сказати їй:

— Ти направду дивна дитино! Щоби порахувати десять сорочок, потребуєш до того чверть години часу. Якжеж тоді можеш оволодіти цими безконечними рядами чисел у банку твоєю голівкою?

— Алеж, тату, таж це не робиться головою, лише машиною...!

Я занімів. Та як я в сусідній хаті почув нервові кроки, згадав я, що наш гість буде вже таки дуже нетерпеливий. Я сказав їй це.

— Що, Артур нетерпеливий? Ніколи в світі! Як ти міг щось такого й подумати?

— Чи скажеш мені вкінці, хто є цей Артур?

— Артур, це мущина... Ну, почекай ще секундочку!

І стала причісувати собі волосся, а потім пудрувати носик.

— Тату, коли не помиляюся, Артур буде вельми рад, коли його з тобою запізнаю.

— Дуже гарно, лише я хотів би вже раз знати, хто це такий той Артур?

— Ех — Артур? — відповіла тоном, начеб і сама не була певна, хто поправді цей Артур. Нараз запримітила, що моя краватка не є в порядку. Зараз підбігла, щоби поправити мені її. Потім обчистила мене щіткою, зачесала, станула на три кроки передімною, щоби мене краще побачити та сказала:

— Нині виглядаєш направду десять літ молодший! Артур справді буде гордий з тебе! Все бажав собі, щоби його тесть був молодий та гарний!

— Що? Артур це...

— Ну, самособою, тату! — І поцілувала мене повище носа. — Чогож інакше я нині так спішилася би? Таж Артур це мущина, з яким я вчора заручилася.

(Із сербської **„Політики"** переклав **М. Т.**).

ПРИВІТИ, ЩО НАСПІЛИ НА XVII ГОЛОВНУ КОНВЕНЦІЮ У. Н. СОЮЗА.

Ч. 33.
ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

Світла Конвенціє!

Шановні делегати і делегатки! Здається, начеб я між вами і слухаю, як ви радите на добро У. Н. Союза та на славу українського загалу. Тож радьте, радьте, шановні делегати і делегатки, так щоб аж наші брата чули в рідним краю.

Желаю головній конвенції як найлучшого успіху. А шановним делегатам і делегаткам щасливого повороту. Нехай живе У. Н. Союз! Нехай живуть наші делегати і делегатки! Нехай живе згода й любов поміж нами! Я духом з Вами.

Андрій Бажан, член бр. св. Василия Великого, відділ 168 У. Н. Союза.

Ч. 35.
ВУНСОКЕТ, Р. АЙ.

Товариство Запорожська Січ у Вунсокет, Р. Ай., витає світлу конвенцію і засилає братерський привіт делегатам. Слава Батьковві Союзові, слава Україні!

Петро Гук, секретар.

Ч. 36.
ШАМОКІН, ПА.

В імени 1-го відділу засилаю світлій конвенції побажання як найкращого успіху.

Н. Габура, секретар.

Ч. 37.
БЕЙОН, Н. ДЖ.

Співацьке т-во „Боян" при українській католицькій церкви в Байон, Н. Дж., засилає щирий привіт учасникам 17-ої Конвенції У. Н. Союза.

Бажаємо як найкрасшого успіху в нарадах, для добра й слави всього українського народу, як тут в Америці, так і в рідному краю.

За уряд т-ва.

Осип Ощуст, предсідатель; **Стефанія Задорецька**, секр.

Ч. 38.
ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

Від пертамбойської української парохіяльної громади.

До Вп. Делегатів 17-ої Конвенції У. Н. Союза.

Вповажані Делегати:

Ваші наради, а головно ухвали будуть вписані в історію не лише У. Н. Союза, а й цілої українсько-американської еміграції.

Від Ваших ухвал буде залежати дальший поступ і розвиток наших громад.

Свідомість наших громад треба завдячити передовсім органови У. Н. Союза — „Свободі". В ній були подавані доцільні директиви, яких і наша громада завсіди придержувалася.

Нехай нам буде вільно перед Вами, Вп. Делегати, зложити признание для редакції „Свобода".

Остаємо в повній надії, що Ви, Вп. Делегати, задержите при уряді на будуче тих, котрі виказались чистим характером і непохитною волею в боротьбі за права нашого поневоленого народа.

Желаємо успіху в нарадах.

Остаємо з поважанням.

За пертамбойську громаду:

Тома Мощар, предсідатель; **Василь Феднишин**, секретар.

Ч. 39.
ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

Витайте, шановні делегати й делегатки на 17-ту Головну Конвенцію! Радьте на добро У. Н. Союза.

Хай живе У. Н. Союз на вільній землі Вашингтона! Хай живе 40-міліоновий український нарід!

Хай скорше дочекається своєї незалежности! Хай повіває синьо-жовтий прапор на вільній земли Української. Проч з ворогами! Проч зі зрадниками! Най буде любов і згода поміж членами У. Н. Союза!

Бажаємо 17-ій головній конвенції успіху в праці для добра У. Н. Союза.

За бр. св. Василия, від. 168 У. Н. Союза:

Григорій Дячишин, предс.; **Теодор Іванило**, касієр; **Григорій Ґеба**, секретар.

Ч. 40.
ІСТОН, ПА.

Товариство імени Богдана Хмельницького, від. 137 УНС, бажає найкращих успіхів 17-ій конвенції У. Н. Союза.

Панове делегати і делегатки, держіть високо український прапор, не сплямте його рутенським бабраниною.

Хай живе У. Н. Союз!

Хай живе вольна й независима українська держава!

В. Беднарський, заст. предс.; **М. Підгайний**, секретар.

Ч. 41.
МІННЕАПОЛІС, МІН.

Всенародній організації Українському Народному Союзові і всім делегатам на 17-ту конвенцію шлемо щирий привіт і желання добрих успіхів в конвенційній праці.

На 17-ту конвенцію, яка являється тілом в роді українського парляменту на вільній землі Вашингтона, з великим заінтересованням глядить ціле українське громадянство Америки й Рідного Краю.

На 17-ту конвенцію глядять і чужинці, бо зрілість нарад і статечне поведення делегатів буде свідоцтвом, що ми зріла нація, яка достойно вміє розбудовувати все трівкійші і трівкійші основи для організації грядучих поколінь.

В тій вірі, що делегати працюватимуть лиш для добра організації, шлемо ще раз привіт конвенції й бажання кращих успіхів.

За уряд тов. ім. Богдана Хмельницького, 345 від. У. Н. Союза:

Стефан Коцюба, предсідатель; **О. Кузик**, секр. фінансовий; **Іван Якимів**, касієр; **Микола Ґрубрин**, секретар рекордовий.

Такий, що скоро платить.

Кравецький челядник: Прошу пана, мій майстер прислав мене до пана з рахунком і сказав, щоби я не вертав без грошей.

Гість: Але то той твій майстер здивується, як знову побачить тебе, що ти так за той вирiс!

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

КЛІВЛЕНД, О.

Союзовці на „Просвіту".

На зборах Братства св. ап. Петра й Павла, від. 102 У. Н. Союза, зібрано $32.50, з чого призначено $14.50 на ювилейний дар „Просвіті", а решту зложено титулом вкладок:

На дар „Просвіти" жертвували: Бр. св. ап. Петра і Павла, від. 102 УНС, $10; по $1: Н. Бусько, П. Болеста, А. Когут; по 50 цнт.: Ю. Гиряк, І. Сидорович, Д. Гиганов-ський. — Разом $14.50.

Вкладки до „Просвіти" зложили: по $2: П. Болеста, М. Притуляк, Д. Дорош, П. Гнатяк, О. Труш, Д. Шмагала, М. Пелехатий, І. Слипко, А. Когут (віднова). — Членські вкладки разом $18.

Разом вислано до Обєднання $32.50.

А. Когут.

СИРАКЮЗ, Н. Й.

Союзовці „Просвіті".

Товариство Запорожська Січ, від. 317 У. Н. Союза, висилувало з каси $10 на ювилейний дар „Просвіті", а члени зложили $8.50.

Разом вислано до Обєднання $18.50.

Жертвували: Тов. Зап. Січ, від. 317 У. Н. Союза, $10; по $1: М. Дидик, Г. Демяник; по 50 центів: М. Даньків, І. Ліщинський, Н. Бутніцький, Марія Марків, І. Сушевський, В. Кіянка, Т. Новенчук; по 25 центів: І. Кіщак, Анна Добровольська, І. Клим, Н. Крісті; Федор Велич зложив членську вкладку в сумі $2.

М. Даньків.

Ті, що люблять працю.

— Ти де йдеш?
— В поле.
— Хочеш там щось робити?
— Ні, лише приглядатися.
— Ну, то я буду тобі помагати!

ХЛІБОРОБСТВО В ПЕРЕДІСТОРИЧНИХ ЧАСАХ.

(Первісне хліборобське знаряддя. — Роди збіж. — Худоба).

Що вже в прадавних часах неоліту люди знали рільництво, на це маємо докази, а саме **відтиски зерен збіжа на посудинах із тих часів**. Одначе управа ріллі була певно **додатковим заняттям** людей, бо тодішні люди жили головно з **ловецтва** та **риболовлі**, про що довідуємося із кремяного знаряддя, якого вживали тодішні люди. Люди, що жили на однім місці більшими оселями, займалися **хліборобством** і **плеканням худоби**.

Управляли ріллю якимсь спеціяльним, **первісно святим знаряддям**, до якого запрягали **рогату худобу, волів**. Першим знаряддям, також наче святим був **віз**. На цім знаряддя, себто на возі навчилася людина вихіснувовати звірячу силу.

Для хліборобства **плуг** є дуже важним знаряддям. Великі топори треба признати **лемішами деревляних плугів**. Один бік цих лемішів вигнутий сильно, другий майже рівний, крім того мають скісний отвір, за який їх прикріплювано.

Зерно **збіжа**, як насіння, пізніше як **крупи, хліб**, мало давати жертвенний дар на **жертвенник божий**, а також як усвячена людська **пожива**. Хліб випікали мабуть у формі тонких **паляниць**, печених у **попелі** або на **розпалених каменях**. Збіже на хліб мололи на **жорнах**. Передовсім були це **жорна**. Це плоскі, або легко видовбані долішні камені та переважно кулисті, рідше вальцеваті або бочівкуваті т. зв. розтирачі, якими розтирали збіже на муку або крупи. Пізніше стали вживати подібних уже дещо до нинішніх, які бачимо ще в уживанні по українських селянських господарствах.

Серпи появляються у перше в другій бронзовій добі. Вони на загал короткі. Поміче знаряддя було з **каменя** і **кости**, а також із **дерева**. Дерево в давних часах усе було головним матеріялом для виробу знаряддя. Доказом цього хоч би це, що ще й тепер на Балкані в деяких околицях уживають деревляних плугів без найменшого сліду металю.

Найстаршими родами збіжа в хліборобстві були ячмінь і пшениця. По святинях у **старинних Греків** знані були також **ячмінні крупи**. Попри це старше збіже є **жито й овес**. Крім того узгляднені в давньому хліборобстві деякі **стручкові ростини**, передовсім **фасоля**, яку, без огляду на велике значіння навіть для пізніших віків, уважають неприемною. Всі ці роди збіжа і стручкові ростини походять із давніші доби, коли ріллю управляли мотикою. З давних родів збіжа треба ще згадати **просо**, як **збіже городове**. Всі ці роди збіжа управляють і нині.

Живий інвентар рільників, себто рогата худоба, вівці, кози, свині розмножувалися самі від себе. Найважнішим завданням худоби, а часто навіть одиноким, були жертви. Саме це, що люди приносили звірята в жертву богам, причинилося до того, що ці звірята поширилися дуже скоро в усіх рільничих полосах, а навіть і поза ними. В розкопках осель і гробів знаходили кости домашніх звірят. Це доказує, що люди плекали худобу: свиню, корову, коня, собаку, а також вівцю та козу. Войовники вживали коней, чого доказом є кінські щоки, пізніше в залізній добі упряж — ховста зі заліза, а решта з бронзи.

Любов. — Пані, я пішов би за вами на кінець світа!
— Я йду до мого чоловіка.
— Це завело би задалеко!

ВІДОЗВА.

До вірних синів і доньок дорогої Неньки України та до дорогих родимців з рідного села Помонят, рогатинського повіту.

Ми, комітет будови Народного Дому в Помонятах, кличемо до вас, дорогі родимці нашого рідного села й рідного повіту та взагалі до всіх Українців і Українок о поміч для будови Народнього Дому в нашім селі Помонятах.

Дорогі браття й сестри. Як вам відомо, що наше село є найбіднійше в цілім рогатинським повіті. Воно не має ані пасовиська, ані лісу, та взагалі не має нічого громадського.

Була в нас читальня „Просвіти" перед війною. Та, як Вам відомо, через війну все понищене. Життя наше до війни ще йшло троха інакше як тепер, бо було де дітися, щоби обговорити пекучі болі. Тепер же не маємо де зійтися, щоб всі ми разом могли учитися, як маємо боронити тих крихітку прав, які ще можемо здобути. Тому ми задумали і врадилися побудувати просвітно-культурний дім, деб ми могли ділитися добром і злом. Та, на жаль, наше село є за мале, бо числить 200 господарів. До того ще польська держава понакладала всякі оподаткування, й асекурування на наш нарід, то стало прямо неможливо дихати. Тому нам самим без ніякої помочи затяжко підняти тягар будови народного дому на свої рамена. Отже кличемо до вас і просимо вас всіх братів і сестер, щоби кождий родимець нашого села й нашої дорогої батьківщини не пожалів жертви на будову Народнього Дому в Помонятах.

Нехай пробудеться у вас всіх любов до рідного краю і рідного села. Нехай кождий свідомий і чесний громадянин сам дасть свою лепту й другого притягне до того, щоби і несвідомий міг стати жертводавцем на той дім.

Збудуймо в нашім селі Народний Дім, звідки між людьми нашими буде ширитися освіта і культура. А коли такими домами укриється вся рідна наша земля, тоді щезне темнота з цілого українського народа й запанує єдність і згода та любов до своєї рідної Неньки України.

За комітет будови:

Яким Милянович, голова; **Дмитро Кішенюк**, скарбник.

Подаючи повисшу відозву краєвого комітету, ми повідомляємо, що вже минуло три роки, як працює зорганізований нами комітет по збиранню жертв на будову народного дому в нашому рідному селі Помонятах. Наш комітет кілька разів відзивався до родимців із закликом о допомогу, та видно, що наш голос не дійшов до їх сердець. В богатьох наших людей вже серця закаменіли й вони не відзиваються на голос рідного села, на голос рідного краю, на голос братів і сестер, що стогнуть в польській неволі.

Ми повинні нарешті зрозуміти, що мусимо допомогти в боротьбі наших братів за кращу свою долю. Вони прагнуть до просвіти й ми повинні всіма засобами прийти їм на допомогу, бо це наш національно-народний обовязок, який ми повинні виконати, коли ще почуваємо себе дітьми українського народа.

Нехай кождий, що усвідомить свій обовязок, отворить своє серце і дасть свою жертву на будову Народнього Дому в с. Помонятах. Всі жертви можна слати або безпосередньо до краю, або через Обєднання, або через наш комітет.

Адреса американського комітету така: Michael Sawka, 9714 — 91st Street, Ozone Park, L. I., N. Y.

За Комітет:

І. Кішенюк,
І. Грабар,
М. Савка.

